

Society for Backlog Removal & Development, Amravati
अनुशेष निर्मूलन व विकास संस्था, अमरावती

हेल्पलाईन : Regd.No. MAH/241/07

General Secretary : P.A.Vaidya

President : Prof. B.T.Deshmukh, MLC

Shri. Hanuman Vyayam Prasarak Mandal, Amravati - 444 605

Tel, (0721) 2565770, 2572670, Fax 2572757 : E-mail : general secretary @ hvpm.org

प्रति,
महामहिम राष्ट्रपती,
 भारत सरकार,
 राष्ट्रपती भवन, दिल्ली.

दिनांक १४ ऑक्टोबर २००८
 क्रमांक : हेल्पलाईन/१०३

२. भारतीय संविधानाच्या कलम ३७१ (२) नुसार निर्माण झालेल्या यंत्रणेचा प्रभार केंद्र शासनातील ज्या गृहखात्याकडे आहे त्या गृहखात्याचे प्रमुख या नात्याने या मुळ पत्राची प्रथम प्रतिलिपी मा. गृहमंत्री भारत सरकार यांना समादराने अग्रेषित करण्यात आली आहे.

३. भारतीय संविधानाच्या कलम ३७१ (२) नुसार स्थापन झालेली यंत्रणा कार्यरत ठेवण्याची विशेष जबाबदारी ज्यांच्यावर सोपविण्यात आलेली आहे ते महाराष्ट्राचे महामहिम राज्यपाल यांना या मुळ पत्राची दुसरी प्रतिलिपी समादराने अग्रेषित करण्यात आलेली आहे.

विषय :- भारतीय संविधानाच्या कलम ३७१ (२) नुसार मा. राष्ट्रपतींनी ९ मार्च १९९४ रोजी दिलेल्या आदेशानुसार महाराष्ट्र राज्याच्या राज्यपालांनी निर्गमित केलेल्या निदेशाची अंमलबजावणी न होणे व त्याविरुद्ध कृति होणे.

मार्फत :- मा. जिल्हाधिकारी, अमरावती.

मा. महोदया,

१. भारतीय घटनेतील कलम ३७१ (२) (जसेच्या तसे) पुढील प्रमाणे आहे. :-

“महाराष्ट्र व गुजराथ या राज्यांबाबत विशेष उपबंध :

३७१ (२) या संविधानात काहीही असले तरी महाराष्ट्र किंवा गुजराथ ह्या राज्यांबाबत आदेश करून त्याद्वारे राष्ट्रपतीला पुढील गोष्टींसाठी राज्यपालावर कोणतीही विशेष जबाबदारी सोपवण्याचा उपबंध करता येईल.

(क) विदर्भ, मराठवाडा व उर्वरित महाराष्ट्र किंवा प्रकरणपरत्वे सौराष्ट्र, कच्छ व उर्वरित गुजराथ यांच्यासाठी अलग अलग विकास मंडळे स्थापन करून, त्यापैकी प्रत्येक मंडळाच्या कामकाजाचा अहवाल दरवर्षी राज्य विधानसभेसमोर ठेवला जाईल अशी तजवीज करणे;

(ख) संबंध राज्याच्या गरजा साकल्याने लक्षात घेऊन, उक्त क्षेत्रावरील विकासखर्चासाठी पैशाची समन्यायानुसार वाटणी करणे; आणि

(ग) संबंध राज्याच्या गरजा साकल्याने लक्षात घेऊन, उक्त क्षेत्राबाबत तंत्रशिक्षण व व्यावसायिक प्रशिक्षण यासाठी पर्याप्त सोयी व राज्य शासनाच्या नियंत्रणाखालील सेवांमध्ये नोकरीची पर्याप्त संधी उपलब्ध करणारी समन्यायानुसार व्यवस्था करणे”

२. भारताच्या मा. राष्ट्रपतींनी भारतीय संविधानाच्या खंड ३७१ (२) मधील अधिकारांचा वापर केला व दिनांक ९ मार्च १९९४ रोजी “महाराष्ट्र राज्य (विदर्भ, मराठवाडा व उर्वरित महाराष्ट्र यासाठी राज्यपालांची विशेष जबाबदारी) आदेश १९९४” पारीत करून महाराष्ट्राच्या राज्यपालांना शक्ती प्रदान केली. या आदेशाचा परिच्छेद दोन विशेष करून लक्षात घेण्यासारखा आहे. तो पुढील प्रमाणे :-

“2. Special responsibility of Governor :

The Governor of Maharashtra shall have special responsibility for the establishment of separate Development Boards for Vidarbha, Marathwada and the rest of Maharashtra and for matters specified in sub-clauses (b) and (c) of clause (2) of Article 371 of the constitution in respect of the area of each such Development Board.”

३. मा. राष्ट्रपतींनी दिलेल्या या शक्तींचा वापर करून महाराष्ट्राच्या मा. राज्यपालांनी दिनांक ३० एप्रिल १९९४ रोजी “विदर्भ, मराठवाडा आणि उर्वरित महाराष्ट्र यासाठी विकास मंडळे आदेश, १९९४” हा आदेश प्रख्यापित केला. या आदेशाला राज्याच्या अधिनियमांचे स्वरूप प्राप्त झाले असून महाराष्ट्र विधानमंडळाने केलेले अधिनियम ज्या महाराष्ट्र शासन राजपत्राच्या भाग चार मध्ये प्रसिद्ध होतात त्या भागाच्या (असाधारण, १ मे १९९४) पृष्ठ क्रमांक २३२ अ ते २३२ ड वर हा आदेश प्रसिद्ध करण्यात आला आहे. या आदेशाच्या परिच्छेद ८ मध्ये पुढील तरतुद आहे :-

“निधी किंवा नियतव्यय यांच्या, राज्यपालांनी ठरवून दिलेल्या वाटपाचा राज्य विधिमंडळापुढे सादर करावयाच्या वार्षिक वित्तीय विवरणपत्रामध्ये निर्देश करण्यात येईल आणि उपरोक्त नियतव्ययाशी संबंधित विकास कार्ये राज्य शासनाकडून पूर्ण करण्यात येतील, वा पूर्ण करून घेण्यात येतील ”

४. भारतीय संविधानाच्या खंड ३७१ च्या उपखंड २ अन्वये भारताच्या मा. राष्ट्रपतींनी दिलेल्या अधिकारांचा वापर करून महाराष्ट्राच्या मा. राज्यपालांनी निर्गमित केलेले निदेश हे शासनावर बंधनकारक आहेत. मा. राज्यपालांच्या जलसिंचन अनुशेष निर्मूलनाबाबतच्या ६ मार्च २००८ रोजीच्या निदेशाच्या परिच्छेद ६ मध्ये पुढील प्रमाणे तरतुद आहे :-

“मार्च २०१० पर्यंत राज्यातील संपूर्ण अनुशेष भरून काढण्याचे उद्दिष्ट साध्य करण्याच्या दृष्टीने, आता अमरावती विभागातील अनुशेष भरून काढणे अत्यंत गरजेचे आहे. या विभागामधील, शेतकऱ्यांच्या आत्महत्यांच्या वाढत्या घटना आणि ग्रामीण समस्या (Rural Dis-

tress) यामुळे परिस्थिती अधिकच गंभीर झाली आहे. म्हणून, राज्य शासनाने, अमरावती विभागातील अनुशेष भरून काढण्यासाठी संबंधित असलेल्या सर्व समस्यांचे योग्य रीतीने व वेळेवर निराकरण करणे अत्यंत गरजेचे आहे.” त्यातच आणखी पुढे असेही म्हटले आहे की, “या पार्श्वभूमीवर, मार्च २०१० पर्यंत अनुशेष पूर्णपणे भरून काढण्यासाठी जलसंपदा विभागाने, अमरावती विभागामध्ये चालू असलेले प्रकल्प पूर्ण करण्यासाठी एक कालबद्ध कार्यक्रम हाती घेणे गरजेचे आहे आणि आवश्यकता भासल्यास, तातडीने नवीन प्रकल्प हाती घेणे गरजेचे आहे.”

५. मा. राज्यपालांच्या या निदेशांचा घटनात्मक व कायदेशीर दर्जा काय आहे? हे सुद्धा याबाबत नमूद करणे आम्हाला आवश्यक वाटते. १७.१२.२००३ रोजी महाराष्ट्राच्या अॅडव्होकेट जनरल यांनी जे ओपीनियन दिले त्यातील पहिलेच वाक्य पुढील प्रमाणे आहे :-

“In my opinion there is no doubt that the directives given by the Hon'ble Governor are mandatory.” (Para III.1 of the opinion)

मा. राज्यपालांच्या निदेशाला सतत कचऱ्याची टोपली दाखविली जात होती म्हणून प्रकरण उच्च न्यायालयात गेले. ५-६ वर्षांनंतर दिनांक ६ मे २००८ रोजी या याचिकेचा (सन २००३ ची क्रमांक ५८७२) निकाल लागला. मा. खंडपीठाने अतिशय स्पष्ट शब्दात असा निकाल दिला की :-

“Governor is fully empowered to make necessary allocation of funds to improve the backward areas like

Marathwada and Vidharbha . The directives of the Governor are binding on the State.” याच निकालात मा. खंडपीठाने असेही नमूद केले आहे की, “Under Article 371, there is a special responsibility imposed on the Governor to ensure that there is no backwardness in Vidharbha and Marathwada regions and the same was a constitutional obligation imposed on the Governor, which cannot be frustrated.”

६. भारतीय संविधानाच्या खंड ३७१ (२) अन्वये मा. राष्ट्रपतींनी राज्यपालांना शक्ती देणारे आदेश काढले. आदेश जरी मा. राष्ट्रपतींचे असले तरी याबाबतची पुढील कारवाई मात्र केंद्र शासनाच्या गृह विभागाने केली व ९ मार्च १९९४ रोजी ते आदेश निर्गमित केले. “केंद्र शासनाचा गृह विभाग व मिळालेल्या शक्तीचा वापर करून मा. राज्यपालांनी काढलेले आदेश, निदेश व स्थापन केलेल्या यंत्रणा” (यांचा उल्लेख या निवेदनात “घटनात्मक यंत्रणा” असा केलेला आहे) यांचा विचार करू जाता ही यंत्रणा प्रभावी पणे काम करित असल्याचे दिसून येत नाही. अनेक बाबतीत मा. राज्यपालांनी निदेश निर्गमित केलेलेच नाही. ज्या बाबतीत त्यांनी निदेश निर्गमित केलेले आहे, त्याबाबतीत त्यांच्या यशस्वी पाठपुराव्यासाठी व अंमलबजावणीसाठी त्यांनी कोणतीही यंत्रणा अजूनही स्थापन केलेली नाही असे दिसून येते. त्याचबरोबर केंद्र शासनाच्या ज्या गृहविभागाची ही जबाबदारी आहे त्या गृहविभागाने सुद्धा घटनात्मक यंत्रणा बरोबर काम करित आहे किंवा नाही यावर देखरेख ठेवण्यासाठी व संनियंत्रणासाठी कोणतीही यंत्रणा स्थापित केल्याचे दिसून येत नाही.

७. ३०-४० वर्षे लोकनियुक्त मंत्रिमंडळांना प्रादेशिक असमतोल दूर करण्यात अपयश आल्यामुळे कलम ३७१(२) च्या घटनात्मक यंत्रणेची उपाययोजना अस्तित्वात आली. हे अधिकार राज्यपालांनी स्वतः वापरावयाचे आहेत. महाराष्ट्राच्या अॅडव्होकेट जनरलनी याबाबत १७.१२.२००३ रोजी “(3) The main order dated 9 March 1994, under Article 371(2) was issued by the President of India. The governor has to act under the presidential order. The development Boards for Vidarbha, Marathwada and the rest of Maharashtra order, 1994 brings into force the Development Boards and all matters within the meaning of this order are to be **within the exclusive discretion of the Governor** who does not act on the aid or advice of the Council of Ministers.

It is therefore clear that this is a constitutional obligation vested in the Governor by the President of India as a matter of constitutional provisions and policy.” असे स्पष्ट मत दिलेले आहे.

८. राज्याच्या मा. राज्यपालानी राज्यपाल या नात्याने केलेल्या वर्तनावर राज्याच्या विधानमंडळात घटनेप्रमाणे, कायद्याप्रमाणे, नियमाप्रमाणे चर्चा होवू शकत नाही, ही गोष्ट खरी आहे. पण याचा अर्थ राज्यपाल पद हे कुणालाच जबाबदार नसलेले पदाधिकारी आहेत असे त्या पदाचे स्वरूप नाही. ते सरळ सरळ केंद्र शासनाला जबाबदार असतात. भारतीय संविधानाच्या कलम १५६ मध्ये स्पष्टपणे “राष्ट्रपतीची मर्जी असेपर्यंत राज्यपाल त्याच्या पदावर कार्यरत असेल” अशी तरतुद आहे. “राष्ट्रपतीची मर्जी” या घटनेतील शब्दांचा व्यावहारिक अर्थ “केंद्रशासनाची मर्जी” असाच आहे. भारताच्या घटनेने संसदीय शासनपद्धतीचा स्वीकार केलेला आहे. घटनात्मक राज्यप्रमुख हे या पद्धतीचे एक वैशिष्ट्य आहे. केंद्रीय कार्यकारी विभागाचे राष्ट्रपती हे प्रमुख राहतील, मात्र प्रत्यक्षात सत्ता ही राष्ट्रपतीच्या वतीने मंत्रिमंडळाने वापरावयाची असते. राष्ट्रपतीचे स्थान हे घटनात्मक राज्यप्रमुखाचे आहे, हे मत सर्वोच्च न्यायालयाने सुद्धा मान्य केले आहे. सर्वोच्च न्यायालयाच्या शब्दात सांगायचा झाल्यास “The President has thus been made a formal or constitutional head of the executive and powers are vested in the Ministers of the Cabinet.” घटनेतील कलम ७४(१) पुढीलप्रमाणे आहे. “There shall be a Council of Ministers with the Prime Minister at the head to aid and advise the President who shall, in the exercise of his functions, act in accordance with such advice.” मंत्रिमंडळाच्या सल्ल्यानुसार त्यांनी काम केले पाहिजे अशी घटनात्मक व्यवस्था आहे. घटनात्मक यंत्रणा सारुपणे कार्यरत राहवी यासाठी मदत करणे व सल्ला देण्याची जबाबदारी मंत्रिमंडळाची व याबाबतीत विभाग प्रमुख मंत्री म्हणून केंद्र शासनाच्या मा. गृहमंत्र्यांची आहे.

९. राज्याच्या मंत्रिमंडळाने न्याय दिला नाही म्हणून तर कलम ३७१ (२) ची घटनात्मक यंत्रणा अमलात आली. भारतीय संविधानातील ३७१(२) हे कलम आजही जिवंत आहे. घटनेप्रमाणे अनुशेष निर्मूलनाचा कारभार राज्यपालांनी स्वविवेकानुसार पहावयाचा आहे. त्या ३७१ कलमातील अधिकारांचा वापर करून केंद्र शासनाच्या गृहमंत्रालयाने निर्गमित केलेला, भारताच्या मा. राष्ट्रपतींनी ९ मार्च १९९४ रोजी काढलेला, आदेश आजही जिवंत आहे. महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी शासन राजपत्रात प्रसिद्ध केलेला ३० एप्रिल १९९४ चा आदेश व त्याअंतर्गत राज्यपालांनी काढलेले निदेश आजही जिवंत आहे. असे असतांना १८ वर्षांत एकही हेक्टरचा अनुशेष दुर झाला नाही उलट तो हजारो हेक्टरनी वाढत गेला याबद्दल घटनात्मक यंत्रणेजवळ हतबल होवून पहात राहण्याशिवाय कोणतीच उपाययोजना असू शकत नाही अशी स्थिती त्या घटनात्मक यंत्रणेविषयी लोकांच्या मनामध्ये असंतोष निर्माण करण्यास कारणीभूत ठरत आहे. देशाच्या ज्या घटनेने मा. राज्यपालावर विशेष जबाबदारी सोपविली आहे त्याच घटनेने त्यांना अम्मलबजावणीसाठी विशेष अधिकार सुद्धा दिलेले आहे. एकदा मा. राज्यपालांनी विनियोजन विधेयक विधीमंडळास सादर करण्याची परवानगी दोन दिवसासाठी रोखून धरली होती. एवढा एक अपवाद सोडला तर अम्मलबजावणीसाठीचे विशेष अधिकार ते वापरतच नाहीत असे दिसून येते.

१०. मा. राज्यपाल हे मा. राष्ट्रपतींना (म्हणजे केंद्र शासनाला) जबाबदार आहेत. केंद्र शासनातील कामकाजाच्या वाटपाच्या नियमाप्रमाणे हा विषय गृहखात्याच्या अंतर्गत आहे. ९ मार्च १९९४ चा आदेश तत्कालीन राष्ट्रपती डॉ. शंकरदयाळ शर्मा यांच्या स्वाक्षरीने निघाला असला तरी तो गृहखात्याने काढलेला आहे. घटनात्मक यंत्रणा कार्यरत ठेवण्यासाठी राज्यपालांना सूचना देणे हे विद्यमान गृहमंत्र्यांचे काम आहे. विद्यमान गृहमंत्री हे महाराष्ट्रातील आहेत, अनुशेष ग्रस्त भागातील आहेत. त्यांना अनुशेषाचा हा समग्र इतिहास ठावूक असल्याने या घटनात्मक यंत्रणेचे त्यांनी प्रभावी नेतृत्व करावे अशी लोकांची अपेक्षा आहे. “घटनात्मक यंत्रणा” यथोचित रितीने राबविण्यासाठी केंद्र शासनाच्या गृहविभाग या

प्रभारी विभागाने तत्परतेने कारवाई करावी अशी विनंती करण्यासाठी हे सविस्तर निवेदन आपणाकडे सादर करित आहोत.

११. जलसिंचन या विकास क्षेत्राचा अनुशेष दूर करणारे निदेश मा. राज्यपालांनी १५ डिसेंबर २००१ रोजी दिले असले तरी त्याची आजतागायत अंमलबजावणी झालेली नाही. आता तर राज्य शासनाने उपलब्ध सिंचनक्षमता उध्वस्त करण्याचा कार्यक्रम हाती घेतलेला आहे.

(अ) अधिकृत आकडेवारीनुसार निर्मित सिंचन क्षमतेची राज्याची सरासरी टक्केवारी १९८२ मध्ये २२.५५ टक्के होती ती १९९४ मध्ये ३५.११ टक्के झाली. २००६ मध्ये ५०.५२ टक्के झाली. अमरावती जिल्ह्याची टक्केवारी त्या प्रमाणात न वाढल्यामुळे राज्यसरासरीवर येण्याचे अमरावती जिल्ह्याचे अंतर सतत वाढत गेले व त्यामुळे हा अनुशेष सुद्धा वाढला. अमरावती जिल्ह्याची सिंचनक्षमतेची टक्केवारी १९८२ मध्ये ३.९७ होती, ती १९९४ मध्ये ७.२० झाली, २००६ मध्ये २०.७७ झाली. १९८२ मध्ये या जिल्ह्यांचा अनुशेष १,३४,३३० हेक्टर होता, तो मोठ्या प्रमाणात वाढून १९९४ मध्ये २,०९,६४० हेक्टरचा झाला व आता जून २००६ च्या सरासरीवर २,२३,४७० हेक्टरचा झाला आहे. मा. राज्यपालांना १९९४ मध्ये विशेषाधिकार प्राप्त झाले. तेथून पुढील १४ वर्षात १९८२ चा अनुशेष एक हेक्टरने सुद्धा कमी तर झालाच नाही मात्र १९८२ चा अनुशेष २००६ च्या राज्यसरासरीवर ८९१४० हेक्टरने वाढला आहे. सिंचनक्षमता उध्वस्त करणारे कोळशावर आधारित विज प्रकल्पाचे नवे संकट अमरावती जिल्ह्यावर कोसळल्याने अमरावती जिल्ह्याचे उदाहरण दिलेले आहे. **विदर्भात सर्व अनुशेषग्रस्त जिल्ह्यांची परिस्थिती अशीच आहे हे आम्ही नमूद करू इच्छितो.**

(ब) देशाच्या मा. पंतप्रधानांच्या निदेशावरून नियोजन आयोगाच्या सदस्यांची एक समिती यासाठी नेमली होती. त्या समितीने आपल्या अहवालाच्या पृष्ठ १९ वर पुढील प्रमाणे निरीक्षण नोंदविले आहे. :-

“The crying need of the area is for water, while it is true that the area is awaiting a favorable allocation under the Governor's directives, the real ailment is also appropriate planning of projects which would benefit the most people.....The list of projects to be taken up for Vidarbha should be reviewed urgently and a time bound programme for the implementation of the full backlog should be designed and put into implementation mode within the next six months, that is right after the monsoons.” घटनात्मक यंत्रणेने यावर काहीच कारवाई केली नाही.

(क) १९ मार्च २००८ च्या मा. राज्यपालांच्या निदेशामध्ये “या पार्श्वभूमीवर, मार्च २०१० पर्यंत अनुशेष पूर्णपणे भरून काढण्यासाठी जलसंपदा विभागाने, अमरावती विभागामध्ये चालू असलेले प्रकल्प पूर्ण करण्यासाठी एक कालबद्ध कार्यक्रम हाती घेणे गरजेचे आहे आणि आवश्यकता भासल्यास, तातडीने नवीन प्रकल्प हाती घेणे गरजेचे आहे.” एवढे वाक्य टाकून मा. राज्यपाल मोकळे झाले आहेत. पंतप्रधानांनी नेमलेल्या याच समितीने आपल्या अहवालात पृष्ठ १४ वर पुढील प्रमाणे मत व्यक्त केले आहे. “**Suicides and action by the State :-** Suicide, an extreme expression of distress, has raised grave questions regarding not only the historical neglect of the region but also a philosophical question about the capacity of Governments to be of immediate service to people in such acute distress.” हा उल्लेख घटनात्मक यंत्रणेला सुद्धा लागू होतो.

(ड) सन २००२-०३ ते २००६-०७ या पाच वर्षांच्या काळामध्ये अमरावती विभागातील अतिअनुशेषग्रस्त ५ जिल्ह्यांना अर्थसंकल्पाद्वारे ६०८६.५८ कोटी रुपयाचा निधी उपलब्ध करून देण्यात आला होता. मात्र या ५ वर्षात केवळ १७४६.३९ कोटी रुपये एवढाच प्रत्यक्ष खर्च करण्यात आला. अर्थसंकल्पाने उपलब्ध करून दिलेल्या निधीपैकी केवळ २८.६९ टक्केच निधी प्रत्यक्षात खर्च झाला. हे मा. राज्यपालांनी आपल्या

निदेशात (निदेशाचे परिशिष्ट सात क) नमूद केले. मात्र तसे करतांना मा. पंतप्रधानांच्या समितीने शिफारस केल्याप्रमाणे अनुशेषग्रस्त जिल्ह्यांचा निधी “नान लॅप्सेबल अॅकॉंट” काढून त्यात जमा करण्याच्या शिफारशीवर मा. राज्यपालांनी काहीही कारवाई केली नाही.

(इ) आता तर असलेला अनुशेष दूर करण्याचे बाजूला राहून प्रचंड सिंचनजल शोषण करणारे कोळशावर आधारित विजनिर्मितीचे एका मागून एक प्रकल्प या महत्तम अनुशेष असलेल्या जिल्ह्यात उभे करण्याचा राज्य शासनाने धडाका लावला आहे. अप्पर वर्धा धरणाची एकूण सिंचनक्षमता ७५०८० हेक्टर आहे. यातील अंदाजे २५ हजार हेक्टर वर्धा जिल्ह्यात असून ५० हजार हेक्टर अमरावती जिल्ह्यात आहे. या ५० हजार हेक्टर मधून ३७ ते ४० हजार हेक्टरची सिंचनक्षमता ही कोळशावर आधारित विद्युत निर्मिती प्रकल्पासाठी देण्याचे निर्णय राज्य शासनाने घेतले आहेत. शिवाय हे शोषण करणारे प्रकल्प एकदा सुरु झाले की, ३७ हजार हेक्टरवरून केवळ ५० हजार हेक्टरवर जातील हे लक्षात सुद्धा येणार नाही. **मा. राज्यपालांनी याबाबत अजूनही त्वरीत प्रतिरोध कारवाई केलेली नाही याचे लोकांना आश्चर्य वाटत आहे.** सन २०१० पर्यंत हा अनुशेष संपूर्णपणे भरून काढण्याच्या आपल्या निदेशाची काटेकोरपणे व दमदार अंमलबजावणी मा. राज्यपालांनी प्रभावी यंत्रणा उभी करून करवून घ्यावी व असे करतांना उपलब्ध सिंचनक्षमतेतून सिंचनजलाचा लचका तोडण्याच्या कृतिला त्यांच्या घटनादत्त कर्तव्याचा भाग म्हणून मनाई करावी अशी अनुशेषग्रस्त भागातील लोकांची मागणी आहे.

(फ) सदरहू कोळशावर आधारित विजनिर्मिती प्रकल्पामुळे कित्ती किलोमीटरपर्यंत राखेचा धुराळा जमा होतो हे पहाण्यासाठी अमरावती विभागातून शेतकऱ्यांचे थवेच्या थवे वणी व चंद्रपूर भागात जावून प्रत्यक्ष परिस्थिती पाहून परत आलेले आहेत. उडणाऱ्या या राखेच्या धुराळ्याने या भागातील संत्र्याच्या विद्यमान बागा उध्वस्त होतील अशी भिती त्यांच्यामध्ये निर्माण झाली असून ती भिती रास्त आहे असे तज्ज्ञांचे मत आहे.

१२. जुना अनुशेष भरून निघत नसतांना काही बाबतीत नवीन अनुशेष निर्माण होत आहे. महाराष्ट्र राज्याच्या सर्व विभागीय मुख्यालयाी उत्तम प्रतीची विमानतळे अनेक वर्षांपासून कार्यरत आहेत. सोलापूर, कोल्हापूर, नांदेड, लातूर या जिल्ह्यांच्या ठिकाणी सुद्धा उत्तम प्रतीची विमानतळे कार्यरत झालेली आहेत. **विभागीय मुख्यालय असून सुद्धा विमानतळाची सुविधा नसलेले महाराष्ट्रातील अमरावती हे एकमेव मुख्यालय आहे.** अनुशेषाची नविन शिर्षके निर्माण होणार नाहीत हे काळजीपूर्वक पहाणे हे घटनात्मक यंत्रणेचे मुख्य काम आहे.

(अ) याबाबत शनिवार, दिनांक २६ जुलै २००८ रोजी लक्षवेधी सूचनेच्या निमित्ताने महाराष्ट्र विधानपरिषदेत चर्चा झाली. मा. उद्योग मंत्र्यांनी आपल्या लेखी निवेदनामध्ये “महामंडळाच्या संचालक मंडळाचा ठराव क्र. ४५१७ अनुसार अतिरिक्त अमरावती (नांदगावपेठ) औद्योगिक क्षेत्रात विद्युत प्रकल्पासाठी तसेच एकात्मिक फुड पार्क साठी काही जागा देण्याबाबत निर्णय घेण्यात आला आहे. **या ठरावामध्ये सदर प्रकल्पामुळे प्रस्तावित विमानतळास बाधा येणार नाही याबाबत काळजी घेण्याचाही उल्लेख आहे.**”

(ब) त्यांनी त्याच चर्चेत पुढील प्रमाणे आश्वासने दिलीत “**सन्माननीय सदस्य प्रा.वी.टी.देशमुख यांची विभागीय असमतोलाच्या बाबतीत जी भावना आहे, तशाच प्रकारची भावना आमची देखील आहे, कारण आम्ही दोन्ही मंत्री मराठवाड्यातील असल्यामुळे तुमच्या भागातील विभागीय असमतोल दूर करण्यासाठी मराठवाडा कटिबद्ध आहे, हे मला सुरुवातीला मुद्दाम सांगितले पाहिजे. त्यामुळे विभागीय असमतोल दूर व्हावा अशी जी सन्माननीय सदस्यांची भावना आहे, त्यासाठी हे विमानतळ होणे गरजेचे आहे. एखाद्या राज्यातील भागामध्ये विमानतळ झाल्यानंतर त्या विमानतळाच्या अनुषंगाने तेथील औद्योगिक विकास, तेथे होणारी गुंतवणूक अशा अनेक गोष्टी होत असतात आणि त्यामधून त्या विभागाला बराच फायदा होणेही अपेक्षित असते. त्यामुळे याठिकाणी देखील विमानतळ झाले पाहिजे अशी शासनाची धारणा आहे आणि महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाची सुद्धा आहे.**”

(क) “विमानतळाला पहिला अग्रक्रम राहणार आहे.आपली विमानतळ

करण्याची भूमिका असल्यामुळे आपण यामध्ये पुढे जात आहोत. विमानतळाचा कोणतीही तांत्रिक बाधा येणार नाही ही दक्षता प्रथम घेतली जाईल. त्याशिवाय विमानतळाला बाधा येईल अशी कोणतीही गोष्ट अलॉटमेंटच्या बाबतीत शासनाकडून होणार नाही, ही दक्षता घेतली जाईल.” असे स्पष्ट आश्वासन मा. उद्योगमंत्र्यांनी या चर्चेत दिले. हे आश्वासन अत्यंत समाधानकारक होते. या चर्चेत त्यांनी “आपल्या राज्यामध्ये नवीन विमानतळाचा विकास करण्याची जबाबदारी एम.ए.डी.सी.कडे आहे. त्या कॉर्पोरेशनच्या माध्यमातून हे विमानतळ विकसित व्हावे अशा स्वरूपाचा तत्वतः निर्णय घेण्यात आलेला आहे.” अशी माहिती देऊन “विमानतळ होण्याला प्राधान्य दिलेले आहे. प्रोजेक्टपेक्षाही विमानतळ प्रथम व्हावे अशी शासनाची भूमिका आहे.” असेही ठाम आश्वासन दिले. मा. उद्योग मंत्र्यांनी याबाबत पुढे कोणतीही कारवाई केली नाही.

(ड) सभागृहात एकदा आश्वासन दिल्यानंतर त्याचे पालन करणे किती आवश्यक असते याबाबतीत मराठवाड्याचे एक ज्येष्ठ सुपुत्र श्री. शिवराज पाटील यांनी लोकसभाध्यक्ष या नात्याने घालून दिलेला दंडक विधानपरिषदेचे सभापती श्री. जयंतराव टिळक यांनी एकदा अशोकराव चव्हाण यांना सभागृहातच सुनावला होता. महाराष्ट्र विधानपरिषद अधिकृत प्रतिवेदन, खंड ९९, क्रमांक ५ च्या पृष्ठ ५७ वर मा. सभापतींचा हा निर्णय नोंदवून झालेला आहे. तो पुढील शब्दात :-

“सभापती : मा.मंत्रिमहोदयांना माहीत आहे की नाही हे मला ठाऊक नाही. पार्लमेंटचे स्पीकर मा.श्री.शिवराज पाटील यांनी नुकताच निर्णय

दिला आहे की, एखाद्या प्रकरणी सभागृहात एकदा निर्णय जाहीर झाल्यानंतर त्या संदर्भात शासनाने मागाहून फेरनिर्णय घेतला असल्यास सभागृहातील निर्णयास तो बंधनकारक नाही.”

१० टक्के लोकवर्गणीबद्दल सभागृहात दिलेले आश्वासन नंतर बाहेर बदलण्यात आले. त्यावेळी श्री. अशोकराव चव्हाण हेच राज्यमंत्री या नात्याने उत्तर देत होते. मा. सभापतींच्या उपरोक्त निर्णयानंतर शासनाला आपला निर्णय बदलावा लागला. आज मराठवाड्याच्या या सुपुत्राला ही गोष्ट पुन्हा सांगावी लागत आहे हे विदर्भाचे केवढे दुर्दैव म्हटले पाहिजे.

(इ) महाराष्ट्र राज्याच्या मा. अर्थमंत्र्यांनी बुधवार, दिनांक १९ मार्च २००८ रोजी अर्थ संकल्पावरील भाषण करतांना अमरावती येथे विमानतळ उभे करण्याचा निर्धार व्यक्त केला. त्यांच्या भाषणातील परिच्छेद ११२ मधील याबाबतचा उल्लेख शब्दशः पुढील प्रमाणे :- “हवाई वाहतुकीमध्ये अलीकडील काही वर्षांत मोठ्या प्रमाणात वाढ झाली आहे. सध्या मुंबई, पुणे, औरंगाबाद, नागपूर आणि कोल्हापूर दरम्यान नियमित उड्डाणे सुरु आहेत. राज्याचे आकारमान पाहता नागरी वाहतूक हाताळण्याकरिता आम्ही अधिक विमानतळांचा समावेश करण्याचे योजले आहे. सन २००८-०९ या वर्षात शिर्डी, सोलापूर, अमरावती, जळगांव, नांदेड आणि लातूर येथील विमानतळांचा विकास करण्यात येईल.” अमरावती सोडून अधिकच्या विमानापैकी सर्वच विमानतळांना मंत्रिमंडळाने मान्यता दिली आहे. काही जिल्हांच्या ठिकाणी सुद्धा विमान वाहतूक सुरु झालेली असतांना महत्तम अनुशेष असलेल्या विभागाच्या मुख्यालयाला अडवून ठेवणे निंद्य तर

अमरावती जिल्हा विकास समितीच्या दिनांक २४ ऑक्टोबर २००८

रोजीच्या सभेमध्ये मंजूर झालेला

ठराव

ज्याअर्थी, संपूर्ण महाराष्ट्रामध्ये जलसिंचन या विकासक्षेत्रात अमरावती जिल्हा हा सर्वात जास्त सिंचनाचा अनुशेष असलेला जिल्हा होता व आजही आहे. निर्मित सिंचन क्षमतेची राज्याची सरासरी टक्केवारी १९८२ मध्ये २२.५५ टक्के होती, ती १९९४ मध्ये ३५.११ टक्के झाली, २००६ मध्ये ५०.५२ टक्के झाली. अमरावती जिल्हाची सिंचनक्षमतेची टक्केवारी १९८२ मध्ये ३.९७ होती, ती १९९४ मध्ये ७.२० झाली, २००६ मध्ये २०.७७ झाली. अमरावती जिल्हाची टक्केवारी वेळोवेळी त्या प्रमाणात न वाढल्यामुळे राज्यसरासरीवर येण्याचे अमरावती जिल्हाचे अंतर सतत वाढत गेले व त्यामुळे हा अनुशेष सुद्धा वाढला. १९८२ मध्ये या जिल्हाचा अनुशेष १,३४,३३० हेक्टर होता, तो मोठ्या प्रमाणात वाढून १९९४ मध्ये २,०९,६४० हेक्टरचा झाला व आता जून २००६ च्या सरासरीवर २,२३,४७० हेक्टरचा झाला आहे.; आणि

ज्याअर्थी, अमरावती जिल्हाचा जलसिंचन या विकास क्षेत्राचा अनुशेष दूर करण्याचे बाजूला राहून प्रचंड सिंचनजल शोषण करणारे कोळशावर आधारित विजनिर्मितीचे एका मागून एक प्रकल्प या महत्तम अनुशेष असलेल्या जिल्हात उभे करण्याचे तपशिल आता उघड झालेले आहेत, अप्पर वर्धा धरणाची एकूण सिंचनक्षमता ७५०८० हेक्टर आहे. यातील अंदाजे २५ हजार हेक्टर वर्धा जिल्हात असून अंदाजे ५० हजार हेक्टर अमरावती जिल्हात आहे. या ५० हजार हेक्टर मधून जवळ जवळ ३७ हजार हेक्टरची सिंचनक्षमता ही कोळशावर आधारित विद्युत निर्मिती प्रकल्पासाठी देण्याचा निर्णय ज्ञात झाल्यामुळे या जिल्हात तीव्र असंतोष निर्माण झाला आहे; आणि

ज्याअर्थी, भारतीय संविधानाच्या खंड ३७१ च्या उपखंड २ अन्वये भारताच्या मा. राष्ट्रपतींनी ९ मार्च १९९४ च्या आदेशान्वये दिलेल्या अधिकारांचा वापर करून महाराष्ट्राच्या मा. राज्यपालांनी सन २०१० पर्यंत सिंचनाचा अनुशेष संपुष्टात आणावा असे निदेश दिले आहेत व निर्गमित केलेले हे निदेश शासनावर बंधनकारक आहेत. सन २००३ च्या याचिका क्रमांक ५८७२ मध्ये दिनांक ६ मे २००८ रोजी मा. उच्च न्यायालयाने अतिशय स्पष्ट शब्दात असा निकाल दिला की :- “Governor is fully empowered to make necessary allocation of funds to improve the backward areas like Marathwada and Vidharbha . The directives of the Governor are binding on the State.” याच निकालात मा. खंडपिठाने असेही नमुद केले आहे की, “Under Article 371, there is a special responsibility imposed on the Governor to ensure that there is no backwardness in Vidharbha and Marathwada regions and the same was a constitutional obligation imposed on the Governor, which cannot be frustrated.” आणि ज्याअर्थी सिंचनक्षमता कमी करणारी कोणतीही कृति ही मा. राज्यपालांच्या निदेशांना विफल करणारी आहे, घटनेतील तरतुदींचा, मा. राष्ट्रपतींच्या आदेशाचा, मा. राज्यपालांच्या निदेशाचा भंग करणारी व मा. उच्च न्यायालयाच्या निर्णयाचा अवमान करणारी आहे.

त्याअर्थी, सिंचनक्षमता कमी करणाऱ्या कोळशावर आधारित विजनिर्मितीच्या प्रकल्पांना नांदगाव पेठ औद्योगिक क्षेत्रातील जमिनी उपलब्ध करून देण्याचे निर्णय उद्योग विभागाने तातडीने रद्द करावे, तसेच अशा उद्योगांना जलसंपदा विभागाने मुळ सिंचनासाठी राखून ठेवलेले पाणी विगरसिंचन उपयोगासाठी वळते करण्याच्या दिलेल्या परवानग्या तातडीने रद्द कराव्या अशी विनंती हे सभागृह करित आहे.

अमरावती जिल्हा विकास समितीची बैठक दि. २४.१०.२००८ रोजी सकाळी ११ वाजता पालकमंत्री डॉ. सुनिल देशमुख यांचे अध्यक्षतेखाली सुरु झाली. सभेच्या सुरुवातीलाच हेल्ललाईनचे अध्यक्ष आ.प्रा.वी.टी.देशमुख यांनी सभेसमोर उपरोक्त महत्त्वपूर्ण ठराव विचारार्थ ठेवला. ठरावाला आ. संजय बंड, आ. सौ. सुलभाताई खोडके, आ. हर्षवर्धन देशमुख, आ.राजकुमार पटेल, आ. साहेबराव तट्टे यांनी अनुमोदन दिले. चर्चेनंतर ठराव सभागृहाने एकमताने संमत केला. या सभेला आ.प्रकाश भारसाकळे, आ.बच्चू कडू, आ. विरेद्र जगताप जिल्हा परिषदेचे अध्यक्ष रमेशपंत वडस्कर यांचेसह जिल्हा विकास समितीचे सदस्य उपस्थित होते.

आहेच पण नवा अनुशेष निर्माण करणारे सुद्धा आहे.

(फ) अति जलद गतीच्या रेल्वे मार्गाचा अनुशेष :- पूर्व उपपरिच्छेदात नमूद केलेल्या भाषणाच्या परिच्छेद ११८ मध्ये मा. अर्थमंत्र्यांनी अतिजलद गतीच्या रेल्वेमार्गाविषयी केलेला उल्लेख पुढील प्रमाणे आहे. “महाराष्ट्राच्या मागास भागात गुंतवणूक आकर्षित करून घेण्यासाठी व विकासाला गती देण्यासाठी अतिजलद गतीची रेल्वे सेवा होणे मला आवश्यक वाटते. त्यासाठी मुंबई ते नागपूर मराठवाडा मार्गे अतिजलद गती रेल्वेची व्यवहार्यता तपासणी करण्याचे शासनाने ठरविले आहे.” मागासलेल्या भागात उद्योगासाठी गुंतवणूक आकर्षित करावयाची व ती सुद्धा या मागास भागांच्या औद्योगिक विकासाला गती देण्यासाठी असे जे शब्द या भाषणात वापरण्यात आलेले आहे तो एक दिखावटी मुखवटा आहे. प्रत्यक्षात औद्योगिकदृष्ट्या महत्तम मागासलेपण असलेल्या जिल्ह्यांना या जलदगती मार्गाचा कोणताही लाभ होणार नाही. आता तर उपलब्ध सिंचनक्षमता गिळून टाकणारे कोट्यावधी आधारीत विजनिर्मिती प्रकल्प या मागास भागात शासनाने सुरु करण्याचा निर्धार केल्यामुळे तो मुखवटासुद्धा गळून पडला आहे. कोट्यावधी रुपये खर्च करून बांधण्यात येणाऱ्या या प्रकल्पाच्या सर्वेक्षणासाठी फार मोठा निधी उपलब्ध करून देण्यात आला असून अनुशेष निर्मितीचे एक नवे शिर्षक आक्रमकपणे आकार घेत आहे. महाराष्ट्राची राजधानी महाराष्ट्राच्या उपराजधानीशी जोडतांना अती जलदगती सेवा देणारा एक रेल्वे मार्ग मराठवाड्यातून जात असतांना त्याचवेळी दुसरा मार्ग विदर्भातून गेला पाहिजे असे ठाम आदेश घटनात्मक यंत्रणेने दिले पाहिजेत अशी विदर्भातील लोकांची मागणी आहे.

(फ) लहान व मध्यम शहरांकरिता पायाभूत सुविधा देण्यासाठी केंद्र शासनाची जी योजना (UIDSSMT) आहे त्या योजनेच्या अंतर्गत मिळणारा कोट्यावधी रुपयाचा निधी निःसंकोचपणे मुक्त हस्ताने अनुशेष वाढविण्यासाठी वापरला जात आहे. राज्यशासनाच्या निधीतून पाणी पुरवठ्याची जी बांधकामे महाराष्ट्र राज्याच्या निर्मितीपासून तर सन १९८२ पर्यंत महाराष्ट्रात झाली त्यांचा आढावा घेतल्यानंतर दांडेकर समितीच्या अहवालांत असा निष्कर्ष काढण्यात आलेला आहे की, “नागरी पाणी पुरवठ्याचा सर्वांत जास्त अनुशेष असलेला प्रदेश म्हणजे विदर्भ व या प्रदेशातील सर्वांत जास्त अनुशेष असलेले शहर म्हणजे अमरावती” असे असतांना केंद्राचा निधी मिळवित असतांना हे शहर जाणूनवून वाजूला ढकलण्यात आलेले आहे. विदर्भाच्या मागास विभागातील योजना पाहिजे त्या प्रमाणात केंद्राकडे पाठविल्यात आल्या नाहीत किंवा पाठविल्या त्यांना निधी उपलब्ध करून दिल्या जात नाही. हा मोठ्या प्रमाणात आणखी अनुशेष वाढविणारा प्रकार आहे.

भूयारी गटार योजना नसलेले अमरावती शहर हे महाराष्ट्रातील एकमेव विभागीय मुख्यालय आहे. हे एक अनुशेषाचे आणखी एक मोठे शिर्ष आहे. राज्यशासनाने पक्षपातीपणे केलेल्या निधीच्या वापरामुळे निर्माण झालेली ही स्थिती दुरुस्त करावी असे केंद्राचा कोट्यावधी रुपयाचा निधी उपलब्ध होत असतांना सुद्धा राज्यशासनाला वाटू नये ही तीव्र खेदाची गोष्ट आहे. राज्य शासनाने ही योजना मंजूर करून केंद्राकडे पाठविली पण केंद्राची योजना संपुष्टात येईपर्यंत या योजनेला निधी उपलब्ध होणार नाही याची राज्यशासन काटेकोरपणे काळजी घेत आहे.

“हा अनुशेषाशी संबंधित प्रश्न असल्यामुळे या योजनांना प्रथम क्रमांक द्यावा असे मा. मुख्यमंत्री केंद्र शासनाला पत्र पाठवतील” असे सभागृहात सांगण्यात आले पण तशी कृति मात्र झाली नाही.

१३. मा. राष्ट्रपतींनी १९९४ मध्ये मा. राज्यपालांना अधिकार दिल्यानंतर एखाद दुसऱ्या बाबतीत मा. राज्यपालांनी निदेश काढले असले तरी अनेक बाबतीत त्यांनी अजूनही निदेश काढलेले नाहीत ही दुःखाची गोष्ट आहे.

(अ) विशेष जबाबदारी सोपवून १४ वर्षांचा काळ उलटून गेला तरी विदर्भ, मराठवाडा व उर्वरित महाराष्ट्र या तिनही भागातील तरुणांना नोकऱ्यांमध्ये समन्यायी वाटपाची खातरजमा करणारे निदेश त्यांनी अजूनही काढलेले नाहीत.

(ब) राज्यभरात उपलब्ध असलेल्या मेडीकल, इंजिनियरींग व इतर जागांचे या तीन विभागांमध्ये समन्यायी वाटप करण्याचे निदेश त्यांनी

अजूनही काढलेले नाहीत.

(क) कृषि पंपांचा अनुशेष दुर करणारे निदेश अजूनही त्यांनी काढलेले नाहीत.

(ड) विकासामध्ये महत्वाचा घटक असलेली “राज्यात उत्पादन झालेली व राज्याला मिळालेली विज” या तिनही विभागांना समन्यायी पद्धतीने मिळणे हा या तीनही विभागांचा घटनात्मक व कायदेशीर अधिकार आहे पण राज्यपालांनी त्याबाबत सुद्धा कोणतीही कारवाई केली नाही.

(इ) कारखान्यातील रोजगार मिळविणाऱ्या कामगारांची संख्या १९८१ मध्ये महाराष्ट्रात ११,९२,१२९ इतकी होती. त्यापैकी जिल्हानिहाय प्रतिलक्ष लोकसंख्ये मागे कारखानदारी रोजगार किती लोकांना उपलब्ध होता, याची आकडेवारी दांडेकर समितीच्या अहवालामध्ये तक्ता क्रमांक १३.१२ मध्ये दिलेली आहे. नमुना म्हणून विभागीय मुख्यालये असलेल्या जिल्ह्यांची आकडेवारी देत आहे. ती प्रतिलक्ष लोकसंख्येमध्ये वृहन्मुंबई ७३२४, पुणे ३१०१, नागपूर १५३१, नाशिक १३०३, औरंगाबाद १०२५, आणि सर्वात शेवटचा क्रमांक अमरावतीचा येथे ही संख्या ५१६ असल्याचे नमूद आहे. कारखान्यातील रोजगार मिळविणाऱ्या कामगारांची १९८१ ची जिल्हानिहाय टक्केवारी याच समितीच्या अहवालामध्ये तक्ता क्रमांक १३.१२ अ मध्ये दिलेली आहे. नमुना म्हणून विभागीय मुख्यालये असलेल्या जिल्ह्यांची आकडेवारी मुद्दाम देत आहे. ती पुढील प्रमाणे : वृहन्मुंबई ५०.६५, पुणे १०.८३, नागपूर ३.३२, नाशिक ३.२७, औरंगाबाद २.०९ आणि सर्वात शेवटचा क्रमांक अमरावतीचा. इथे ती ०.८१ असल्याचे नमूद आहे. १९८३ साली निश्चित करण्यात आलेला या विदर्भाच्या अनुशेषग्रस्त जिल्ह्यांचा अनुशेष आज मोठ्या प्रमाणात वाढलेला आहे. किमान पाण्याची गरज असलेले उद्योग काढून व सवलतीची लवचिकता या तंत्राचा वापर करून उद्योग या क्षेत्रातील अनुशेष दूर करण्याचे निदेश अजूनही मा. राज्यपालांनी काढलेले नाहीत. पण निदेश नसतांना सिंचन क्षमता उध्वस्त करणारे उद्योग अनुशेषग्रस्त भागात पेरण्याचा जो सपाटा महाराष्ट्राच्या उद्योगमंत्र्यांनी लावला आहे त्यामुळे विदर्भातील लोक अचंबित झालेले आहेत. त्यांच्या या अपकृत्याला आळा घालण्यास घटनात्मक यंत्रणा कुचकामी ठरली आहे.

(फ) याशिवाय इतर अनेक विकास क्षेत्रातील अनुशेष दुर करण्याचे निदेश निर्गमित झालेले नाहीत.

१४. आपल्या घटनात्मक नेतृत्वाखाली व केंद्र शासनाच्या व मुख्यत्वे गृह विभागाच्या व्यावहारिक अधिपत्याखाली कार्यरत असलेल्या घटनात्मक यंत्रणेला आम्ही पुढील प्रमाणे विनंती करू इच्छितो.

(१) उपरोक्त परिच्छेद ११ मध्ये नमूद केलेल्या सिंचन अनुशेष निर्मूलनाच्या मा. राज्यपालांच्या निदेशाची काटेकोरपणे व तत्परतेने घटनात्मक यंत्रणेने अम्मलबजावणी करावी व सिंचन क्षमता उध्वस्त करणारी कृति रद्द करणारे निदेश तत्परतेने निर्गमित करावे.

(२) परिच्छेद १२ मध्ये नमूद केलेला नविन अनुशेष निर्माण होवू नये याच्या बंदोबस्तासाठी घटनात्मक यंत्रणेने तत्परतेने निदेश निर्गमित करावेत.

(३) परिच्छेद १३ मध्ये नमूद केलेल्या ज्या विकास क्षेत्राच्या निर्मूलनाबाबत मा. राज्यपालांनी अजूनही निदेश निर्गमित केलेले नाहीत ते तत्परतेने निर्गमित होतील याची घटनात्मक यंत्रणेने काळजी घ्यावी.

१५. परिच्छेद ११ (इ) मध्ये नमूद केलेली प्रतिबंधात्मक कारवाई १५ दिवसात करण्यात यावी अशी आमची आपणास विनंती आहे. १५ दिवसानंतर याबाबत आणखी सुधारित निवेदन सादर करण्याचा आमच्या संघटनेने निर्णय घेतला आहे.

आपले विनित

(बी.टी.देशमुख)

(प्रभाकरराव वैद्य)

हेल्पलाईनचे अनेक सदस्य

आज दिनांक १४ ऑक्टोबर २००८ रोजी सदरहू निवेदनाची मुळ प्रत तसेच मुळ पत्राची प्रथम प्रतिलिपी व मुळ पत्राची दुसरी प्रतिलिपी मा. जिल्हाधिकारी, अमरावती यांचे संपूर्ण करण्यात आली.

Society for Backlog Removal & Development, Amravati

अनुशेष निर्मूलन व विकास संस्था, अमरावती

हेल्पलाईन : Regd.No. MAH/241/07

General Secretary : P.A.Vaidya

President : Prof. B.T.Deshmukh, MLC

Shri. Hanuman Vyayam Prasarak Mandal, Amravati - 444 605

Tel, (0721) 2565770, 2572670, Fax 2572757 : E-mail : general secretary @ hvpm.org

प्रति,
महामहिम राष्ट्रपती,
भारत सरकार,
राष्ट्रपती भवन, दिल्ली.

दिनांक ०२ नोव्हेंबर २००८
क्रमांक : हेल्पलाईन/१०४

२. भारतीय संविधानाच्या कलम ३७१ (२) नुसार निर्माण झालेल्या यंत्रणेचा प्रभार केंद्र शासनातील ज्या गृहखात्याकडे आहे त्या गृहखात्याचे प्रमुख या नात्याने या मुळ पत्राची प्रथम प्रतिलिपी मा. गृहमंत्री भारत सरकार यांना समादराने अग्रेषित करण्यात आली आहे.

३. भारतीय संविधानाच्या कलम ३७१ (२) नुसार स्थापन झालेली यंत्रणा कार्यरत ठेवण्याची विशेष जबाबदारी ज्यांच्यावर सोपविण्यात आलेली आहे ते महाराष्ट्राचे महामहिम राज्यपाल यांना या मुळ पत्राची दुसरी प्रतिलिपी समादराने अग्रेषित करण्यात आलेली आहे.

विषय :- घटनात्मक यंत्रणेच्या निदेशांची सतत पायमल्ली होत असतांना ही यंत्रणा निष्क्रिय असल्याच्या विरोधात आंदोलनाचा ठराव.

संदर्भ :- “भारतीय संविधानाच्या कलम ३७१ (२) नुसार मा. राष्ट्रपतींनी ९ मार्च १९९४ रोजी दिलेल्या आदेशानुसार महाराष्ट्र राज्याच्या राज्यपालांनी निर्गमित केलेल्या निदेशाची अंमलबजावणी न होणे व त्याविरुद्ध कृति होणे.” या विषयावरील आमचे दिनांक १४ ऑक्टोबर २००८ रोजीचे निवेदन (क्रमांक हेल्पलाईन/१०३)

मार्फत :- मा. जिल्हाधिकारी, अमरावती.

मा. महोदया,

(१) संदर्भामध्ये नमूद केलेल्या निवेदनाच्या परिच्छेद १५ मध्ये आम्ही पुढील प्रमाणे विनंती केली होती: “परिच्छेद ११ (इ) मध्ये नमूद केलेली प्रतिबंधात्मक कारवाई १५ दिवसात करण्यात यावी अशी आमची आपणास विनंती आहे.” आमच्या त्या निवेदनातील परिच्छेद ११ (ई) पुढील प्रमाणे आहे :- “आता तर असलेला अनुशेष दूर करण्याचे बाजूला राहून प्रचंड सिंचनजल शोषण करणारे कोळशावर आधारित विजनिर्मितीचे एका मागून एक प्रकल्प या महत्तम अनुशेष असलेल्या जिल्ह्यात उभे करण्याचा राज्य शासनाने धडाका लावला आहे.मा. राज्यपालांनी याबाबत अजूनही त्वरीत प्रतिरोध कारवाई केलेली नाही याचे लोकांना आश्चर्य वाटत आहे. सन २०१० पर्यंत हा अनुशेष संपूर्णपणे भरून काढण्याच्या आपल्या निदेशाची काटेकोरपणे व दमदार अंमलबजावणी मा. राज्यपालांनी प्रभावी यंत्रणा उभी करून करवून घ्यावी व असे करतांना उपलब्ध सिंचनक्षमतेतून सिंचनजलाचा लचका तोडण्याच्या कृतिला त्यांच्या घटनादत्त कर्तव्याचा भाग म्हणून मनाई करावी अशी अनुशेषग्रस्त भागातील लोकांची मागणी आहे.” घटनात्मक यंत्रणेचे सर्वोच्च अंमलबजावणी अधिकारी या नात्याने राज्यपालांनी ही दुर्घटना लक्षात आणून दिल्यावर सुद्धा कोणतीही कारवाई केलेली नाही हे अतिशय खेदाने नमूद करण्यात येत आहे.

(२) संदर्भात नमूद केलेल्या आमच्या निवेदनाच्या परिच्छेद ११ (अ) मध्ये “संपूर्ण महाराष्ट्रामध्ये जलसिंचन या विकासक्षेत्रात अमरावती जिल्हा हा सर्वात जास्त सिंचनाचा अनुशेष असलेला जिल्हा होता व आजही आहे. निर्मित सिंचन क्षमतेची राज्याची सरासरी टक्केवारी १९८२ मध्ये २२.५५ टक्के होती, ती १९९४ मध्ये ३५.११ टक्के झाली, २००६ मध्ये ५०.५२

टक्के झाली. अमरावती जिल्ह्याची सिंचनक्षमतेची टक्केवारी १९८२ मध्ये ३.९७ होती, ती १९९४ मध्ये ७.२० झाली, २००६ मध्ये २०.७७ झाली. अमरावती जिल्ह्याची टक्केवारी वेळोवेळी त्या प्रमाणात न वाढल्यामुळे राज्यसरासरीवर येण्याचे अमरावती जिल्ह्याचे अंतर सतत वाढत गेले व त्यामुळे हा अनुशेष सुद्धा वाढला. १९८२ मध्ये या जिल्ह्याचा अनुशेष १,३४,३३० हेक्टर होता, तो मोठ्या प्रमाणात वाढून १९९४ मध्ये २,०९,६४० हेक्टरचा झाला व आता जून २००६ च्या सरासरीवर २,२३,४७० हेक्टरचा झाला आहे. ही गोष्ट आम्ही घटनात्मक यंत्रणेच्या लक्षात आणून दिली होती. “सिंचनक्षमता उध्वस्त करणारे कोळशावर आधारित विज प्रकल्पाचे नवे संकट अमरावती जिल्ह्यावर कोसळल्याने अमरावती जिल्ह्याचे उदाहरण दिलेले आहे. विदर्भात सर्व अनुशेषग्रस्त जिल्ह्यांची परिस्थिती अशीच आहे हे आम्ही नमूद करू इच्छितो.” हेही आम्ही त्याच परिच्छेदात नमूद केले होते. घटनात्मक यंत्रणेचे सर्वोच्च अंमलबजावणी अधिकारी या नात्याने राज्यपालांनी ही दुर्घटना लक्षात आणून दिल्यावर सुद्धा कोणतीही कारवाई केलेली नाही हे अतिशय खेदाने नमूद करण्यात येत आहे.

(३) आज दिनांक २ नोव्हेंबर २००८ रोजी हेल्पलाईनच्या वतीने झालेल्या लोकप्रतिनिधींच्या बैठकीत घटनात्मक यंत्रणा निष्क्रिय असल्याबद्दल अनुशेषग्रस्त जिल्ह्यातील लोकांच्या मनामध्ये असलेल्या तीव्र असंतोषाची तपशिलवार चर्चा करण्यात आली व माहिती घेण्यात आली. आजच्या या सभेत घटनात्मक यंत्रणेचा भाग असलेल्या केंद्र शासनाच्या गृह विभागाच्या निष्क्रियतेबद्दल तीव्र नाराजी व्यक्त करण्यात आली. या सर्व प्रकरणातील महाराष्ट्राच्या राज्यपालांच्या कृतिशून्यतेचा तीव्र निषेध करण्यात आला. त्यांच्यावर सोपविण्यात आलेली घटनात्मक विशेष जबाबदारी एक राज्यकर्ता या नात्याने ते पार पाडत नसून शेकडो आत्महत्यांनी ग्रस्त व अनुशेषाने त्रस्त अशा या भागाला आणखी आणखी अनुशेषाच्या खोल अंधारात ढकलण्याचा हा खेळ उघड्या डोळ्यांनी पहाणाऱ्या मुक्त प्रेक्षकाची भूमिका ते बजावत आहेत, असे दिसून येते. संदर्भातील निवेदन सादर करून १५ दिवस उलटले तरी अनुशेष दूर करणे बाजूलाच राहिले पण अनुशेष वाढविण्याच्या कृतिला मनाई करणारे साधे घटनात्मक कर्तव्यसुद्धा पार पडण्यास मा. राज्यपाल तयार नाहीत या त्यांच्या संतापजनक कृतिशून्यतेविरुद्ध आंदोलन उभे करण्याचा निर्णय आजच्या सभेत घेण्यात आला.

(४) या आंदोलनाचे स्वरूप पुढील प्रमाणे राहिल. :-

एक : शुक्रवार, दिनांक १४ नोव्हेंबर २००८ रोजी अमरावती येथे जिल्हाधिकारी कार्यालयासमोर एक दिवसाचे लाक्षणिक उपोषण करण्यात येईल. सर्व प्रमुख राजकीय पक्षांचे पदाधिकारी, लोकप्रतिनिधी तसेच सामाजिक व राजकीय संघटनांचा, या लाक्षणिक उपोषणात सहभाग राहिल.

दोन : शुक्रवार, दिनांक २८ नोव्हेंबर २००८ रोजी ‘अमरावती जिल्हा बंद’ आंदोलन पुकारले जाईल. जिल्ह्यातील सर्व व्यवहार त्यादिवशी बंद राहतील. जिल्हाधिकारी यांचे कार्यालयावर ‘निषेध मोर्चा’ काढण्यात येईल. सर्वपक्षीय शिष्टमंडळ मा. जिल्हाधिकारी, अमरावती यांची भेट घेऊन त्यांना निवेदन सादर करील. हा मोर्चा सकाळी १०.०० वाजता राजकमल चौकातून निघेल व शांततामय पद्धतीने आपला निषेध नोंदविल.

तीन : इतक्या उपरही राज्यपालांनी आपले घटनात्मक कर्तव्य पार पाडले नाही तर शुक्रवार, दिनांक २९ डिसेंबर २००८ रोजी कायदेभंगाचे आंदोलन केले जाईल. त्याचे स्वरूप पुढील प्रमाणे राहिल. : राजकमल चौकातून मोर्चा काढण्यात येईल. हा मोर्चा एम्.आय.डी.सी. कार्यालयावर नेण्यात येईल. ५० हजार हेक्टरची सिंचनक्षमता पदरात पाडून घेण्यासाठी ५० वर्षांचा काळ लागला व त्यातील ४० हजार हेक्टरची सिंचनक्षमता ४० दिवसात पळविण्याचे कारस्थान वेशीवर टांगले जाईल. विदर्भाला व मुख्यत्वे विदर्भातील शेतकऱ्याला नेस्तनाबुत करणाऱ्या व नांदगाव पेठ औद्योगिक वसाहतीमध्ये कोळशावर आधारित बहू सिंचनक्षमता गिळून टाकणाऱ्या प्रकल्पाला परवानगी देणाऱ्या उद्योग विभागाचे प्रतिनिधित्व करणाऱ्या या कार्यालयाच्या इमारतीवर/मुख्य वास्तुवर हा मोर्चा गेल्यानंतर हेल्पलाईनचे अध्यक्ष, सरकार्यवाह व मोजके प्रतिनिधी कायदेभंगाचे कृत्य करतील. असा कायदेभंग करण्यापूर्वी कायदेभंगाच्या कृतीचा तपशीलवार उद्घोष उपस्थित समुदायाला वाचून दाखविला जाईल. “विदर्भाला उध्वस्त करणाऱ्यांचे प्रतिनिधित्व करणाऱ्या वास्तुला विदर्भात दिमाखाने उभे राहण्याचा अधिकार नाही” हे कायदेभंगाचे उद्घोष शिर्ष असेल. उपरोक्त शिर्षक असलेल्या उद्घोषाची संपूर्ण वाक्संहिता पुढील प्रमाणे असेल. :-

विदर्भाला उध्वस्त करणाऱ्यांचे प्रतिनिधित्व करणाऱ्या वास्तुला विदर्भात दिमाखाने उभे राहण्याचा अधिकार नाही उद्घोषाची संपूर्ण वाक्संहिता

लोकहो ! देशाच्या मा. पंतप्रधानांनी आत्महत्यांच्या कारणाविषयी “The causes of the crisis seem to be many. The Primary ones seem to be poor irrigation” अशी भूमिका अधिकृतपणे घेतली. नुसती शाब्दिक भूमिका घेऊन ते थांबले नाहीत तर अत्यंत तणावाखाली असलेल्या या सहा जिल्ह्यातील सिंचन प्रकल्प पूर्ण करण्यासाठी २१७७ कोटी रुपयांचा निधी त्यांनी उपलब्ध करून दिला पण तो खर्च करणे किंवा करवून घेणे मा. राज्यपालांना शक्य झाले नाही “The development activities with regard to the outlays as aforesaid, shall be carried out or caused to be carried out by the State Government” असे अधिकार कायद्याने त्यांना दिलेले असतांना सुद्धा हा खर्च त्यांना करता आला नाही किंवा करवून घेता आला नाही.

लोकहो ! राज्याच्या मा. मुख्यमंत्र्यांनी सुद्धा मोठ्या प्रमाणावर होत असलेल्या आत्महत्यांचे मुख्य कारण सिंचन सुविधांचा अभाव हेच आहे, ही गोष्ट खुद्द सभागृहात “विदर्भात शेतकऱ्यांचे आत्महत्या करण्याचे प्रमाण जास्त आहे, ही वस्तुस्थिती आहे. मराठवाडा, खानदेश किंवा अन्य प्रगत जिल्ह्यांमध्ये सुद्धा शेतकरी आत्महत्या करीत आहेत. परंतु विदर्भात शेतकऱ्यांच्या आत्महत्यांचे प्रमाण जास्त आहे..... या भागात सिंचनाची सुविधा अतिशय अपुरी आहे. नाही म्हटले तरी चालेल. त्यामुळे विदर्भात केवळ सिंगल क्रॉप घेतले जाते. सिंगल क्रॉपवरून डबल क्रॉपवर जाण्यासाठी सिंचनाची आवश्यकता आहे.” या शब्दात सांगितली आहे.

लोकहो ! महाराष्ट्र राज्याच्या निर्मितीनंतर निर्माण झालेला प्रादेशिक असमतोल भरून काढण्याला मंत्रिमंडळाने न्याय दिला नाही म्हणून भारतीय संविधानातील कलम ३७१ (२) ची व्यवस्था अमलात आली. महाराष्ट्र राज्य विधानमंडळाच्या उभय सभागृहांनी जरी विकास मंडळांच्या स्थापनेचा ठराव दिनांक २६ जुलै १९८४ रोजी एकमताने मंजूर केलेला असला तरी प्रत्यक्षात वैधानिक विकास मंडळांची स्थापना दिनांक १ मे १९९४ रोजी म्हणजे त्यानंतर जवळ जवळ १० वर्षांनी झाली. शेवटी दिनांक ९ मे १९९४ रोजी मा. राष्ट्रपतींनी आदेश निर्गमित केले.

लोकहो ! भारतीय घटनेतील ३७१(२) हे कलम आजही जिवंत आहे. त्या कलमातील अधिकारांचा वापर करून केंद्र शासनाच्या गृहमंत्रालयाने निर्गमित केलेला भारताच्या मा. राष्ट्रपतींनी ९ मार्च १९९४ रोजी काढलेला आदेश आजही जिवंत आहे. महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी शासन राजपत्रात प्रसिद्ध केलेला ३० एप्रिल १९९४ चा आदेश व ऑगस्ट १९९४ चे नियम आजही जिवंत आहे. राज्यपालांनी १५ डिसेंबर २००१ व ६ मार्च २००८ रोजी काढलेले निदेश हे आजही जिवंत आहेत.

लोकहो ! “The allocation of funds or outlays made by the Governor shall be reflected in the Annual Financial Statement to be placed before the State Legislature and the development activities with regard to the outlays as aforesaid, shall be carried out or caused to be carried out by the State Government and the funds so allocated shall be non-divertible” ही या कायद्यातील जिवंत तरतूद आहे.

लोकहो ! हे सारे जिवंत असतांना मग एवढ्या प्रचंड प्रमाणावर याच भागात शेतकऱ्यांच्या आत्महत्या कां होत आहेत? याचे मुख्य कारण म्हणजे घटना व कायद्याची अंमलबजावणी करण्याची विशेष जबाबदारी ज्यांच्यावर सोपविली आहे ते आपला जिवंतपणा गमावून बसलेले आहेत. महामहोम राज्यपाल ज्या क्षणी जिवंतपणे आपली विशेष जबाबदारी पार पाडायला सुरुवात करतील त्या क्षणी आत्महत्यांचे प्रमुख कारण (सिंचन सुविधांचा अभाव) मरण पंथाला लागेल.

लोकहो ! आज तर उच्च न्यायालयाच्या मा. खंडपीठाने अतिशय स्पष्ट शब्दात दिनांक ६ मे २००८ रोजी असा निकाल दिला की :- “Governor is fully empowered to make necessary allocation of funds to improve the backward areas like Marathwada and Vidharbha . The directives of the Governor are binding on the State.” (सन २००३ ची याचिका क्रमांक ५८७२) दिनांक ६ मे २००८ रोजीच्या या निकालात मा. खंडपीठाने असेही नमूद केले आहे की, “Under Article 371, there is a special responsibility imposed on the Governor to ensure that there is no backwardness in Vidharbha and Marathwada regions and the same was a constitutional obligation imposed on the Governor, which cannot be frustrated.”

लोकहो ! अमरावती जिल्ह्याचा जलसिंचन या विकास क्षेत्राचा भौतिक अनुशेष १९८२ च्या राज्य सरासरीवर १३४.३३ हजार हेक्टरचा होता, तो १९९४ च्या राज्यसरासरीवर २०९.६४ हजार हेक्टरचा व आता २००६ च्या राज्यसरासरीवर २२३.४७ हजार हेक्टरचा झाला. अमरावती विभागाचा जलसिंचन या विकास क्षेत्राचा भौतिक अनुशेष १९८२ च्या राज्य सरासरीवर ४१६ हजार हेक्टरचा होता, तो १९९४ च्या राज्यसरासरीवर ६८५.६७ हजार हेक्टरचा व आता २००६ च्या राज्यसरासरीवर ८५७.३० हजार हेक्टरचा झाला. विदर्भाचा जलसिंचन या विकास क्षेत्राचा भौतिक अनुशेष १९८२ च्या राज्य सरासरीवर ५२७ हजार हेक्टरचा होता, तो १९९४ च्या राज्यसरासरीवर ७८४.७१ हजार हेक्टरचा व आता २००६ च्या राज्यसरासरीवर १०३४.१७ हजार हेक्टरचा झाला.

मा. राष्ट्रपतींचे आदेश निघण्यापूर्वीच्या काळाकडे आपण दुर्लक्ष करतो म्हटले तरी १९९४ नंतरच्या १४ वर्षांच्या काळात अनुशेषग्रस्त भागांचा अनुशेष एका हेक्टरनेसुद्धा कमी झाला नाही तर तो हजारो हेक्टरने वाढला, ही गोष्ट घटनेने ज्यांच्यावर विशेष जबाबदारी सोपविली, घटनेने

या अपकृत्याचा बोभाटा होणार नाही या खात्रीपोटी आज तर काळा कोळसा उगाळून आपले उखळ बिनदिवकतपणे पांढरे करण्यासाठी बिनबोभाटपणे पुढे सरसावलेल्या राज्यकर्त्यांच्या अपकृत्याकडे दुर्लक्ष करण्याच्या आपल्या कृतीने राज्यपालांनी अनुशेषाच्या डोंगराकडे डोळेझाक करण्याच्या आपल्या वर्तनावर कळसच चढविलेला आहे.

ज्यांना विशेष अधिकार दिले, त्या मा. महामहिमांना शोभणारी नाही. घटना व कायद्याच्या पालनासाठी “प्रतिज्ञा करतो की मी राज्यपालपदाची कार्ये प्रामाणिकपणे पार पाडील आणि माझ्या सर्व सामर्थ्यानुसार घटना व कायदा यांचे जतन, संरक्षण व बचाव करीन” अशी सत्यनिष्ठापूर्वक व गंभीरतेने शपथ घेतलेल्या एखाद्या महामहिम अधिकाऱ्याने घटनेतील विशेष तरतुदींनी त्यांच्यावर सोपवलेली विशेष जबाबदारी पार तर पाडली नाहीच पण १४ वर्षेपर्यंत घटनेतील तरतुदींची उघड उघड पायमल्ली होत असतांना त्याकडे सतत काणाडोळा केला, असे प्रदिर्घ व सातत्यपूर्ण घटनाभंगाचे उदाहरण “कायद्याच्या घटनात्मक लोकशाही व्यवस्थे”मध्ये जगाच्या इतिहासात शोधूनही सापडणार नाही. नाही म्हणायला रोम जळत असतांना तेथील राज्यकर्त्याने केलेल्या वर्तनाचे एक कुप्रसिद्ध व ऐतिहासिक वर्तन इतिहासात उपलब्ध आहे पण ते ‘घटनात्मक लोकशाही’ व्यवस्थेतील उदाहरण नाही. या अपकृत्याचा बोभाटा होणार नाही या खात्रीपोटी आज तर काळा कोळसा उगाळून आपले उखळ विनदिककतपणे पांढरे करण्यासाठी विनबोभाटपणे पुढे सरसावलेल्या राज्यकर्त्यांच्या अपकृत्याकडे दुर्लक्ष करण्याच्या आपल्या कृतीने राज्यपालांनी अनुशेषाच्या डोंगराकडे डोळेझाक करण्याच्या आपल्या वर्तनावर कळसच चढविलेला आहे.

लोकहो ! हेल्पलाईनच्या वतीने आमची आपल्याला तळमळून विनंती आहे, आत्महत्या करू नका. आपल्या घटनात्मक व कायदेशीर अधिकाराची जाणीव ठेवा. महाराष्ट्राच्या तीनही भागातील नेत्यांनी नागपूर करार करून महाराष्ट्राला कायमचे ऋणी करून ठेवले आहे. आमच्या या वाडवडीलांनी नुसता करारच केला नाही, तर देशाच्या घटनेमध्ये कलम ३७१ (२) समाविष्ट करून महाराष्ट्रावर अनंत उपकार केलेले आहेत, याची जाणिव ठेवा आणि घटनेने व कायद्याने आपल्याला जे अधिकार व संरक्षण दिलेले आहे ते मिळविण्यासाठी संघर्ष करा. या संघर्षाची सुरुवात म्हणून कायदेभंगाचे हे आंदोलन आहे. काही मोजक्या लोकांनी जाणिवपूर्वक केलेले हे कायदेभंगाचे कृत्य असेल व अशा कायदेभंगाच्या कृत्याबद्दलचे सर्व परिणाम भोगण्याची तयारी ठेवून केलेले हे कृत्य असेल. या संघर्षामध्ये आपण निश्चित यशस्वी होऊ कारण घटना व कायदा आपल्या बाजूने आहे.

चार : इतक्या उपर सिंचन जलाचे शोषण करणाऱ्या कोळशावर आधारीत विजनिर्मिती करणाऱ्या कोणत्याही प्रकल्पाचे बांधकाम नांदगाव पेठ औद्योगिक वसाहतीत सुरु झाल्यास ते ज्या दिवशी सुरु होईल त्या दिवशी आंदोलन तीव्र करण्यात येईल. त्याचे स्वरूप पुढील प्रमाणे असेल :-

नांदगाव पेठ औद्योगिक वसाहतीसमोर एक मोठा मंडप टाकण्यात येईल. या जिल्ह्याच्या एका गावातील अथवा एका ग्रामसमुहातील २०० लोक तेथे २४ तासांच्या एका कालखंडासाठी खडा पहारा देण्याचे कर्तव्य बजावतील. दुसऱ्या दिवशी दुसऱ्या गावातील किंवा ग्रामसमुहातील लोक ही जबाबदारी स्वीकारतील. प्रत्येक दिवशीच्या सत्याग्रहीमधून फक्त ५ तरुण समोर होवून या बेकायदेशीर कार्याला आळा घालण्यासाठी सविनय कायदेभंग करतील. असे कायदेभंगाचे कृत्य करतांना उपरोक्त “**विदर्भाला उध्वस्त करणारांचे प्रतिनिधीत्व करणाऱ्या वास्तुला विदर्भात दिमाखाने उभे रहाण्याचा अधिकार नाही या उद्घोषाची संपूर्ण वाक्संहिता**” ते उपस्थित

जमावाला वाचून दाखवितील. घटनाबाह्यरितीने व बेकायदेशीरपणे सुरु करण्यात आलेले हे प्रकल्प “जलसिंचनाचा अनुशेष कमी करणारे नसून वाढविणारे असल्यामुळे ते रद्द करण्यात येत आहे” असे निदेश राज्यपाल जोपर्यंत देत नाही तो पर्यंत हे आंदोलन सुरु राहील.

(५) संदर्भात नमूद केलेल्या निवेदनाच्या परिच्छेद १५ मध्ये “१५ दिवसानंतर याबाबत आणखी सुधारित निवेदन सादर करण्याचा आमच्या संघटनेने निर्णय घेतला आहे.” असे नमूद केले होते. त्याप्रमाणे आजच्या बैठकीत विचार विनिमयानंतर संदर्भीय निवेदनामध्ये करावयाच्या सुधारणा विचारांत घेण्यात आल्या. सम्मत झालेल्या सुधारणा “हेल्पलाईनने दिनांक १४ ऑक्टोबर २००८ रोजी (पत्र क्रमांक हेल्पलाईन/१०३) पाठविलेल्या निवेदनामध्ये करण्यात आलेल्या सुधारणा” सोबत ‘परिशिष्ट एक’ म्हणून दिलेल्या आहे.

या सुधारणासह मुळ संदर्भीय निवेदनावर व आजच्या निवेदनावर यथोचित कारवाई तातडीने व्हावी ही विनंती.

आपले विनित

(बी.टी.देशमुख)

(प्रभाकरराव वैद्य)

हेल्पलाईनचे अनेक सदस्य

आज दिनांक २ नोव्हेंबर २००८ रोजी सदरहू निवेदनाची मुळ प्रत तसेच मुळ पत्राची प्रथम प्रतिलिपी व मुळ पत्राची दुसरी प्रतिलिपी मा. जिल्हाधिकारी, अमरावती यांचे सुपूर्त करण्यात आली.

परिशिष्ट एक

“हेल्पलाईनने दिनांक १४ ऑक्टोबर २००८ रोजी (पत्र क्रमांक हेल्पलाईन/१०३) पाठविलेल्या निवेदनामध्ये करण्यात आलेल्या सुधारणा”

दिनांक २ नोव्हेंबर २००८ रोजीच्या बैठकीत सम्मत झाल्याप्रमाणे

दिनांक २ नोव्हेंबर २००८ रोजीच्या बैठकीत सम्मत झाल्याप्रमाणे, हेल्पलाईनने दिनांक १४ ऑक्टोबर २००८ रोजी (पत्र क्रमांक हेल्पलाईन/१०३) पाठविलेल्या निवेदनामध्ये (यापुढे उल्लेख ‘मुळ निवेदन’ असा) करण्यात आलेल्या सुधारणा पुढील प्रमाणे आहेत :-

सुधारणा क्रमांक १ : मुळ निवेदनाच्या परिच्छेद १२ च्या उपपरिच्छेद (फ) नंतर पुढील उपपरिच्छेद (ग) जोडावा :-

(ग) घटनाबाह्य वर्तनाच्या पोटी जलसिंचन अनुशेष दूर होणे तर दूरच राहीले पण तो सतत वाढत आहे, हे लक्षात घेता **जलसिंचन असुविधेप्रति सानुग्रह अनुदान** देण्याची मागणी हेल्पलाईनने मा. राज्यपालांना दिनांक १४ फेब्रुवारी २००६ रोजीच्या निवेदनामध्ये केली होती. त्याबाबत तातडीने निर्णय घेतला जावा.

सुधारणा क्रमांक २ : परिच्छेद १३ च्या उपपरिच्छेद (ड) ला पुढील मजकूर जोडण्यात यावा. :-

“अतएव शेतीकरिता वापरण्यात येणारी विज या तिनही विभागात प्रत्येक विभागाच्या पिकाखालील क्षेत्राच्या प्रमाणात उपलब्ध केली जावी शेती सोडून इतर विज वापर (घरगुती) औद्योगिक, वाणिज्यीक रस्त्यावरील दिवे, सार्वजनिक पाणी पुरवठा या तिनही विभागामध्ये प्रत्येक विभागाच्या लोकसंख्येच्या प्रमाणात म्हणजे दरमाणशी सारखा असावा.”

NUTA BULLETIN (Official Journal of NAGPUR UNIVERSITY TEACHERS' ASSOCIATION) CHIEF EDITOR : Dr. A. G. Somvanshi, Shankar Nagar, AMRAVATI-444 606. EDITOR : Prof. S. S. Gawai 1, Abhinav State Bank Colony, Chaprashi Pura, Camp, AMRAVATI 444 602. PUBLISHER : Prof. Dhote D. S., 4C, 'Rajdatta', Mahalaxmi Colony, Near Shankar Nagar, Amravati-444 606. Type Setting at NUTA Bulletin Office, Phundkar Bhavan, Behind Jain Hostel, Maltekadi Road, Amravati-444 601. PRINTED AT Bokey Printers, Gandhi Nagar, Amravati. (M.S) REGD NO. MAHBIL/2001/4448 Postal Registration No. ATI/RNP/78/2005-08 WPP Registration No. NR/ATI/WPP-01/2005-08 Price : Rs. Five / Name of the Posting office : R.M.S. Amravati. Date of Posting : 15.11.2008

If Undelivered, please return to : NUTA Bulletin Office, Phundkar Bhavan, Behind Jain Hostel, Maltekadi Road, Amravati-444 601.

To,.....